

LI YINAN

Pekiński Uniwersytet Języków Obcych
Chiny

LITERATURA POLSKA W TWÓRCZOŚCI CHIŃSKIEGO PISARZA LU XUNA

CHINY I POLSKA TO ODLEGŁE KRAJE, KTÓRE RÓŻNIĄ SIĘ MIĘDZY SOBĄ JĘZYKIEM, kulturą, tradycją. Pomimo to kontakty kulturalne między tymi dwoma krajami mają długą historię, której początki są wcześniejsze nawet niż współpraca handlowa. Literatura jako ważny element kultury odegrała w tej wymianie istotną rolę. Dowodem na poparcie tej tezy jest ogromny dorobek przekładowy literatury polskiej na język chiński. W tym referacie skupiono się na działalności promocyjnej i tłumaczeniowej pioniera badań nad literaturą polską w Chinach – Lu Xuna oraz na relacjach między literaturą polską a jego twórczością.

TROCHĘ O WYBITNYM CHIŃSKIM LITERACIE LU XUNIE

Lu Xun, właściwie Zhou Shuren, urodził się 25 września 1881 roku w powiecie Shaoxing prowincji Zhejiang leżącej na wschodzie Chin. Ówczesne Chiny znajdowały się u schyłku ostatniej dynastii feudalnej – Tsing, społeczeństwo chińskie miało charakter półkolonialny i półfeudalny. Od dzieciństwa Lu Xun wychowywał się w tradycjach feudalnych, jego matka pochodziła ze wsi, dzięki czemu młody Lu Xun miał kontakt z chłopami, co umożliwiło mu zapoznanie się z niezwykle trudnym życiem najniższej klasy społecznej.

W latach 1898–1901 kilkunastoletni Lu Xun uczył się w nowoczesnej szkole w Nankinie. Interesował się literaturami obcymi. Głęboki wpływ wywarł na niego darwinizm. W roku 1902 Lu Xun wyjechał do Japonii na studia medyczne. Śmierć ojca była głównym powodem wyboru przez niego medycyny, gdyż wątpił w skuteczność tradycyjnych chińskich metod leczenia. Postanowił nieść pomoc

medyczną swoim rodakom. Jednak rok później zrezygnował ze studiów medycznych i od tego czasu zajmował się literaturą oraz kulturą, rozumiejąc, że Chińczycy potrzebują nie tylko poprawy opieki medycznej, lecz także oświaty. Uważał, że aby ocalić Chiny, trzeba przede wszystkim opobudzić świadomość narodową.

W czasie studiów w Japonii ukształtowała się wizja świata oraz poglądy na życie Lu Xuna. Interesował się szczególnie literaturą europejską, w tym poezją Byrona, Puszkina oraz Mickiewicza. Po siedmioletnich studiach wrócił do Chin. W 1909 r. podjął pracę nauczyciela, a od 1912 r. wykładał historię literatury w Pekinie.

W 1911 roku wybuchła w Chinach Rewolucja Xinhai, czyli walka antyimperialistyczna, która przyniosła obalenie dynastii Tsing i proklamację republiki, spowodowała jednocześnie rozpad dawnego konfucjańskiego porządku społecznego. Do Chin zaczęły napływać nowe prądy intelektualne z Zachodu. Młodzi intelektualiści, kształceni w większości na Zachodzie, zjednoczeni w tzw. Ruchu Nowej Kultury głosili rewolucyjne postulaty, domagając się reform w obszarach takich, jak kultura, literatura, nauka, oraz zburzenia archaicznego modelu społeczeństwa. Do czołowych twórców tego ruchu należał Lu Xun, który apelował przede wszystkim o upowszechnienie języka mówionego (uproszczonego). W Ministerstwie Oświaty był przedstawicielem resortu w Komisji Zjednoczonego Języka Ojczystego i brał udział w tworzeniu zasad transkrypcji fonetycznej języka chińskiego. Jego pierwsze, zarazem najgłośniejsze opowiadanie, *Dziennik obłąkane-go*¹, ukazało się w kwietniu 1918 roku. Jest to opowiadanie grozy, w którym główny bohater jest przekonany, że jego własna rodzina tuczy go w celu konsumpcji. Kanibalizm został przez pisarza wykorzystany jako metafora nieludzkich stosunków społecznych panujących w ówczesnych Chinach. Utwór ten został uznany za programowy dla Ruchu Nowej Kultury i stał się fundamentem nowoczesnej powieści. Lu Xun skupiał swoją uwagę na najniższej warstwie społecznej, poświęcając swą twórczość opisaniu jej życia codziennego. Ta twórcza idea przyświecała przede wszystkim jego powieściom. Lu Xun był również wybitnym eseistą i publicystą. Napisał ponad siedemset artykułów, w których walczył z opozycją. Dzięki błyskotliwemu stylowi oraz przekonaniu o potrzebie reformowania kraju jest uważany za ojca współczesnej literatury chińskiej.

LU XUN I LITERATURA POLSKA

Lu Xun jako najwybitniejszy chiński pisarz XX wieku, awangardzista współczesnej literatury chińskiej był pionierem upowszechniania literatury polskiej

¹ Tytuł chiński: *Kuangren Riji* (狂人日记).

w Chinach. W jednym z jego najważniejszych arcydzieł *O sile poezji demonicznej*² po raz pierwszy przedstawił chińskim czytelnikom polskich bohaterów romantyzmu: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego i Zygmunta Krasińskiego. Jego rewolucyjny entuzjazm kazał mu stawiać Mickiewicza w jednym rzędzie z ówczesnymi wielkimi poetami romantycznymi, takimi jak Byron, Shelley, Petöfi i Puszkina. To najwcześniejsze i zarazem najbardziej wszechstronne przedstawienie polskiej literatury romantycznej w chińskiej historii literatury XX wieku.

Zainteresowanie Lu Xuna literaturą polską sięga czasów jego pobytu w Japonii, gdzie bardzo popularna była twórczość Henryka Sienkiewicza. Po Restauracji Meiji wiele utworów literatury zachodniej, w tym polskiej, zostało wprowadzonych do obiegu czytelniczego w Japonii. Sienkiewicz zyskał na popularności dzięki otrzymaniu Nagrody Nobla w 1905 roku. Wtedy Lu Xun ze swoim bratem Zhou Zuorenem studiował w Japonii, gdzie razem zapoznali się z twórczością duńskiego krytyka literackiego Georga Brandesa. Jego książka *Polen* wywarła głęboki wpływ na literacką działalność braci Zhou. W książce *Polen* Brandes ocenił twórczość Adama Mickiewicza wyżej niż Goethego, Szekspira czy Homera. Pierwsze próby tłumaczeń literatury polskiej na chiński zamieszczone zostały w dwutomowym *Zbiorze opowiadań zagranicznych*³ współautorstwa Lu Xuna i jego brata Zhou Zuorena. W tym zbiorze pomieszczono przekłady (pióra Zhou Zuorena) nowel: *Janko Muzykant*, *Jamiol*, *Sachem* i *Latarnik* Henryka Sienkiewicza; Lu Xun tłumaczył zgodnie z chińskim klasycznym stylem poetyckim fragment *Pana Tadeusza* zacytowany w *Latarniku*. Wszystkie utwory zostały przełożone przez braci Zhou pośrednio, z języka angielskiego lub japońskiego, na uproszczony chiński.

W korespondencji do japońskiego przyjaciela Lu Xun wspominał, że *Zbiór opowiadań z zagranicy* został wydany w roku 1907 lub 1908, wtedy, gdy przebywał z bratem Zhou Zuorenem w Tokio. W ówczesnych Chinach popularny był styl adaptacji literackich Lin Shu, czyli z języka obcego na chiński język klasyczny. Przełożone teksty były rzeczywiście wspaniałe, ale miały dużo błędów. Niezadowolony z tego typu tłumaczenia było ich [braci Zhou] pierwszą motywacją do zmiany⁴.

Sam Lu Xun napisał w przedmowie do antologii, że „zmiany treści tłumaczenia powodują, że przekład może być niewierny. W związku z tym wolałem dosłownie tłumaczyć każde zdanie, zdając sobie sprawę, że niektóre fragmenty nie są łatwe do zrozumienia dla chińskich czytelników”⁵. Bracia Zhou dosłownie tłumaczyli

² Tytuł chiński: *Moluo Shilishuo* (摩罗诗力说).

³ Tytuł chiński: *Yuwai Xiaoshuoji* (域外小说集), wyd. Tokio, 1909.

⁴ Cao Ke, Zhao Jiuyang, *O Zbiorze opowiadań zagranicznych według teorii przepisania*, „Młodzi Literaci”, 2009 nr 13.

⁵ Tamże, s. 3.

nazwiska bohaterów i nazwy miejsc, poza tym opracowywali biografię autorów, dodawali w nawiasach objaśnienia aluzji. Taka metoda tłumaczeniowa bardzo się różniła od poprzednich, dlatego przedmowa do *Zbioru opowiadań z zagranicy* została uznana za artystyczną deklarację nowego pokolenia tłumaczy. Niestety, wtedy mało czytelników wiedziało o wydaniu tej książki, sprzedało się tylko ok. 40 egzemplarzy. Mimo tego trzeba stwierdzić, że próba braci Zhou była bezprecedensowa, a jej orientacja literacka oraz zainteresowanie i kryterium wyboru poszczególnych utworów stworzyły podstawowy mechanizm tłumaczenia literatury polskiej na chiński. Ówczesny chiński literat Qian Xuantonng tak ocenił braci Zhou i ich *Zbiór opowiadań z zagranicy*: „Bracia Zhou przetłumaczyli *Zbiór opowiadań z zagranicy*, mając na celu przedstawienie szlachetnego humanizmu Rosji, Polski i in. oraz walki z podłością i egoizmem naszych Chińczyków”⁶.

Kiedy bracia Zhou wrócili do Chin latem 1909 r., kontynuowali upowszechnianie i tłumaczenie literatury polskiej. Zhou Zuoren przetłumaczył z języka japońskiego *Szkice węglem* H. Sienkiewicza, a jego brat Lu Xun zredagował przekład. Chińska wersja opowiadania pojawiła się na rynku wydawniczym, opublikowana przez wydawnictwo Beixin Shuju, w roku 1914. Zhou Zuoren tak ocenił wartość artystyczną opowiadania *Szkice węglem*:

Różnego rodzaju opowiadania H. Sienkiewicza zawierają wspaniałą narrację i wzruszające romanse. Niektóre z nich opisują cierpienia ludzi z lekkim humorem. Wyróżniają się od innych, czytelnicy uśmiechają się ze łzami w oczach. *Szkice węglem* to właśnie taki utwór⁷.

W roku 1917 Zhou Zuoren zaczął wykładać na Uniwersytecie Pekińskim. Przy pomocy Lu Xuna kontynuował tłumaczenie literatury obcej, w tym polskiej. W 1921 roku przetłumaczył *Moją cioteczkę* Marii Konopnickiej i umieścił ten przekład w czasopiśmie „Miesięcznik Powieści” (*Xiaoshuo Yuebao* 小说月报) (nr 12, tom 1–9). Kolejne utwory: *Przez stepy*, *Dwie łąki* Henryka Sienkiewicza, *Cienie* Bolesława Prusa, *Zmierzch* Stefana Żeromskiego, *Czego nie rozumieją jaskółki i motyl* oraz *Oracz* Wiktora Gomułckiego zostały także przetłumaczone przez Zhou Zuorena w latach 1910–1930. Co ciekawe, drugi brat Lu Xuna – Zhou Jianren też przyłączył się do działalności translatorskiej i przetłumaczył pośrednio z angielskiego opowiadanie *Strul z Lubartowa* Adama Szymańskiego. Przekład został zredagowany przez Zhou Zuorena na podstawie wersji esperanto i przez Lu Xuna na podstawie wersji niemieckiej, a recenzję tego przekładu wspólnie napisali Lu Xun i Zhou Zuoren⁸. W roku 1922 bracia Zhou razem wydali

⁶ Li Jianhuai, Jia Zhonghua, *Ukraść ogień z zagranicy: o Lu Xunie i literaturze polskiej*, „Czasopismo naukowe Normal Uniwersytetu Gannan”, 2007 nr 4.

⁷ Zhou Zuoren, *O Szkice węglem*, w: *Zbiór wstępów i postscriptów sali inteligencji* (知堂序跋集), Changsha: Yuelu Shushe, 1987, s. 214.

⁸ Ukazał się ten przekład w 1921 r. w „Miesięczniku Powieści” nr 12, tom 1–9.

*Zbiór przekładów powieści nowoczesnych*⁹, w którym umieszczono osiem opowiadań Sienkiewicza, Prusa, Gomułckiego, Konopnickiej i Szymańskiego. Ta książka była podsumowaniem działalności translatorskiej i upowszechnienia literatury polskiej braci Zhou. Zhou Zuoren w przedmowie zazaczył:

Oczekiwaliśmy wtedy odrodzenia narodu polskiego i innych krajów Europy Wschodniej, a taka silna wola walki wywierała głęboki wpływ na nasze egzotyczne zainteresowanie. Dlatego większość naszych przekładów stanowiły utwory krajów niepopularnych¹⁰.

Lu Xun po raz pierwszy w historii literatury chińskiej nazwał kraje wschodnioeuropejskie, takie jak Polska czy Węgry narodami małymi i słabymi. Zainteresowanie literaturą tych krajów głęboko tkwiło we wspólnej chęci buntu, rewolucji, patriotyzmu, zemsty. W dwutomowym *Zbiorze opowiadań z zagranicy* są 3 przekłady tekstów polskich (spośród 15 utworów). Ten fakt potwierdza przychylność, którą bracia Zhou darzyli literaturę narodu Mickiewicza. W korespondencji do przyjaciela w 1935 r. Lu Xun napisał: „Wydaje mi się, że *Ogniem i mieczem* oraz *Chłopów* warto przetłumaczyć na chiński”¹¹.

Dlaczego Lu Xun poświęcał tyle uwagi literaturze polskiej wtedy, kiedy inni literaci skłaniali się ku literaturze Europy Zachodniej, tzw. głównego nurtu?

Terry Eagleton w swojej pracy naukowej *Literary Theory: An Introduction* napisał, że „Każdy autor czuje potencjalnych odbiorców, kiedy pisze tekst literacki”, czyli każde dzieło literackie znajduje właściwego czytelnika, który ma podobne potrzeby estetyczne, „jak autor”. Z punktu widzenia estetyki recepcji można stwierdzić, że jako podmiot odbiorczy czytelnik na podstawie osobistych i społecznych doświadczeń posiada *de facto* schemat struktury, tzn. horyzont oczekiwań, który decyduje o jego wyborze i umiłowaniu pewnego rodzaju literatury¹².

Horyzont oczekiwań Lu Xuna opiera się nie tylko na osobistych zainteresowaniach literackich, lecz również na doświadczeniach historycznych, dlatego akurat pod tym względem przypomina potencjalnego odbiorcę literatury polskiej w Polsce. Analogicznie do tragicznego losu okupowanej Polski, Pierwsza Wojna Opiumowa¹³ rozpoczęła rozbić i okupację ówczesnych Chin. W obliczu dominacji silnych wrogów z Zachodu, Lu Xun przewodził postępowej inteligencji

⁹ Tytuł chiński: *Xiandai Xiaoshuo Yicong* (现代小说译丛), Zhou Zuoren, Shanghai: Shanghai Shangu Yinhuguan, 1922.

¹⁰ Zhou Zuoren, *Przedmowa do Zbioru przekładów powieści nowoczesnych*, w: *Zbiór wstępów i postscriptów sali inteligencji*, Changsha: Yuelu Shushe, 1987, s. 225.

¹¹ Lu Xun, *Korespondencje. Do Hu Feng*, w: Lu Xun, *Zbiór twórczości*, t. 12, Pekin: Renmin Wenxue Chubanshe, 1981, s. 129.

¹² Li Jianhui, *O recepcji literatury polskiej Lu Xuna*, „Dongfang Congkan”, 2008, nr 4, s. 156.

¹³ Pierwsza Wojna Opiumowa, znana także jako I Wojna Chińsko-Brytyjska (1839–1842), została stoczona między Wielką Brytanią i chińską dynastią Qing. Klęska strony chińskiej doprowadziła do podpisania Traktatu Nankińskiego, na którego mocy Chiny musiały otworzyć pięć dużych portów dla statków europejskich (tzw. Porty Traktatowe) i odstąpić Koronie Brytyjskiej Hongkong.

chińskiej w jej poszukiwaniach drogi ocalenia podległego narodu. Jak wiadomo, w literaturze krajów wschodnioeuropejskich nie brakuje motywów buntu, który jest skutecznym narzędziem walki o niepodległości państwa. Od końca XVIII wieku pojawiało się wiele ruchów literackich przeciw Rosji carskiej i apelujących o wyzwolenie narodów w Europie Środkowo-Wschodniej. Prawie wszystkie polskie dzieła literackie są przesiąknięte patriotyzmem, co szczególnie uwidacznia się w utworach Mickiewicza, Słowackiego, Sienkiewicza i Prusa. Łatwo poznać, że wiele cech literatury polskiej odpowiada głównym postulatom „Ruchu Nowej Kultury”¹⁴ oraz jego estetycznym założeniom zaproponowanym przez Lu Xuna.

Lu Xun współpracował nie tylko ze swoimi braćmi, lecz także zachęcał innych chińskich literatów do tłumaczenia oraz rozpowszechniania wiedzy o literaturze polskiej. Dowodem tego jest fakt, że Lu Xun wspierał Mao Duna (właściwie Shen Yanbing, 1896–1981) w redakcji „Miesięcznika Powieści”, który był najważniejszym forum rozpowszechniania literatury polskiej w czasach „Ruchu Nowej Kultury”. W 1921 r. został zredagowany „Specjalny numer zagrożonych narodów”, w którym opublikowano przekłady utworów pisarzy bułgarskich, węgierskich, czeskich i polskich. Od pierwszego do dziewiątego numeru tomu dwunastego „Miesięcznika Powieści”, wydanego w 1921 roku, wydrukowano przekłady 10 utworów polskich pisarzy: *Sąd* W. Reymonta, *Czego nie rozumieją jaskółki i motyle* i *Oracz* W. Gomułickiego, *Cienie* B. Prusa, *Przez stępy* H. Sienkiewicza, *Srul z Lubartowa* A. Szymańskiego, *Moja cioteczka* i *A jak poszedł król na wojnę* M. Konopnickiej, *Bez granic* A. Asnyka, *Zarys współczesnej literatury polskiej* J. Cholewińskiego. Według niepełnych danych statystycznych, w latach 1921–1931 zostało przełożonych i opublikowanych w „Miesięczniku Powieści” sto piętnaście utworów literackich z Europy Wschodniej, w tym około jedną trzecią stanowiły przekłady z literatury polskiej.

Postępowe czasopismo społeczno-polityczno-literackie „Nowa Młodzież” (*Xin Qingnian*) było organem „Ruchu Nowej Kultury”. Jednym z najważniejszych celów tego czasopisma było tłumaczenie i upowszechnienie literatury obcej. W tym czasopiśmie w 1920 r. zamieszczone zostały przekłady dzieł Żeromskiego: *Zmierzch*, *Wierna rzeka*, *Pokusa*, autorstwa Zhou Zuorena. W tym samym roku Lu Xun opublikował kolejny przekład autorstwa swojego brata – *Szkice węglem* Sienkiewicza. W 1921 roku Zhou Zuoren w tym samym czasopiśmie opublikował *Bądź błogosławiony* Sienkiewicza. Dodatkowo, Lu Xun prezentował

¹⁴ W roku 1919 wybuchł w Chinach antyimperialistyczny, studencki bunt (ruch) polityczny, zwany Ruchem 4 maja, który doprowadził do ogólnonarodowego „przebudzenia” i do rewolucji w myśli, sztuce i literaturze. W Ruchu 4 maja główną rolę odegrało środowisko inteligentkie oraz akademickie, znane jako Ruch Nowej Kultury. Na czele Ruchu Nowej Kultury stał właśnie m.in. Lu Xun, który postulował upowszechnienie języka mówionego w literaturze, obalenie konfucjańskiego porządku społecznego i modernizację Chin na wzór zachodni.

literaturę polską w przeróżnych czasopismach redagowanych przez siebie, np. *Na pokładzie* S. Żeromskiego w tłumaczeniu Du Chengena, a w 1929 roku w czasopiśmie „Pędzący Nurt” (*Tie Liu*) pojawił się pierwszy przekład ulubionego utworu Lu Xuna – *Ody do młodości* Mickiewicza. Tłumaczenie zostało dokonane z języka francuskiego przez Shi Xina.

Podsumowując przekładową działalność Lu Xuna, łatwo dojść do wniosku, że bardzo wysoko oceniał on literaturę polską i odniósł wielki sukces w jej promowaniu. Jego troska o tragiczny los Chińczyków i Polaków była główną przyczyną zainteresowania literaturami „małych i słabych narodów”.

TWÓRCZOŚĆ LU XUNA A LITERATURA POLSKA

Literackie kontakty zazwyczaj są niejednowymiarowe. Dzięki staraniom braci Zhou chińscy czytelnicy mieli okazję zapoznać się z literaturą polską, utwory polskich pisarzy odegrały istotną rolę w twórczości Lu Xuna.

Jednym z najważniejszych motywów w twórczości wybitnego literata jest zemsta. Nie dotyczy ona tylko konfliktów międzyludzkich, ale przede wszystkim oznacza gniew narodu przeciw okupantom i najeźdźcom. Formy takiej zemsty to bunt, rewolucja i walka patriotyczna. Można powiedzieć, że A. Mickiewicz, J. Słowacki i Z. Krasieński to przedstawiciele „literatury zemsty”. Zwłaszcza Mickiewicz był uznawany przez Lu Xuna za pisarza rewolucyjnego, apelującego i walczącego o wyzwolenie narodu i niepodległość państwa. Ulubione utwory Lu Xuna to *Dziady* i *Oda do młodości*. Według Lu Xuna Mickiewicz jest „patriotycznym poetą epoki okupacyjnej, który apelował o zemstę i walczył o wyzwolenie”¹⁵. O *Kordianie* i *Lambrze* Lu Xun mówił następująco: „Bohater *Lambra* był Grekiem, który zdradził swoją wiarę; a w *Kordianie* Polak spiskował, żeby zabić rosyjskiego cara. Motyw zemsty istniał w obydwóch utworach”¹⁶. Takie wypowiedzi uwidaczniają kluczową rolę motywów zemsty w estetycznym zamyśle Lu Xuna. Faktycznie wiele jego utworów zawiera taką ideę. Na przykład bohater powieści *Miecz* dowiedział się od matki, że jego ojciec był kowalem i został zamordowany przez króla po tym, jak wykonał swoje zadanie – wykuł miecz. Ojciec wcześniej już przeczuł podstęp króla, więc w tajemnicy wykuł jeszcze jeden miecz dla swojego syna. Kiedy syn urosł, poprzysiągł zemstę. Na drodze spotkał tajemniczego człowieka w czarnym ubraniu, który obiecał bohaterowi, że zabije za niego kóła pod warunkiem, że odda miecz i swoją głowę. Chłopiec bez chwili wahania oddał miecz i głowę. Tajemniczy człowiek przyszedł do króla,

¹⁵ Lu Xun, *Zbiór twórczości*, t. 7..., s. 185.

¹⁶ Lu Xun, *Zbiór twórczości*, t. 1..., s. 95–96.

pokazał mu śpiewającą głowę chłopca we wrzącej wodzie. Dziwne zjawisko zaciekało króla, który schylił się ku gorącej wodzie. Tajemniczy człowiek ściął głowę króla, która spadła do wody i zaczęła gryźć głowę chłopca. Widząc, że głowa chłopca prawie przegrywa, tajemniczy człowiek ściął także swoją głowę. W końcu głowa króla przegrała.

Można by powiedzieć, że chłopiec zemścił się na królu z osobistego powodu, natomiast tajemniczy człowiek odzwierciedla zemstę zwykłych ludzi na dyktatorze. Tajemniczy człowiek odpowiada głównej postaci *Dziadów*. Według Lu Xuna tylko niewolnik akceptuje nędzę, a wolni ludzie muszą zbuntować się przeciw zniewagom. Za dawnych czasów dominowała moralność niewolnicza i brakowało pragnienia zemsty. Dlatego Lu Xun, aby obudzić pragnienie zemsty w swoich rodakach, propagował polską literaturę, której przyświecała wola walki i buntu.

Drugim obok Mickiewicza ulubionym pisarzem Lu Xuna był Henryk Sienkiewicz, a jego opowiadania wywierały najgłębszy wpływ na twórczość Lu Xuna. Sam deklarował w jednym ze swoich esejów: „Najwięcej w swojej twórczości korzystałem z literatury zagranicznej, w tym polskiej”¹⁷. Analiza i porównanie poszczególnych utworów pozwala odkryć podobieństwa w kilku aspektach.

Po pierwsze, wspólną cechą utworów Lu Xuna i Henryka Sienkiewicza jest ironia. To np. Brandes twierdził, że utwory Sienkiewicza są „pełne emocji i żrącej ironii”¹⁸. Zhuo Zuoren z kolei mówił o Sienkiewiczu, że „jego tekst jest bardzo osobliwy, w pełnym dowcipie przekazuje prawdę; po prostu jak uśmiech przez łyżę”¹⁹. Sienkiewicz w opowiadaniu *Szkice węglem* ostro krytykował klasę posiadającą, jej egoizm, ignorancję, w ironiczny sposób pokazywał zacofanie chłopów. Lu Xun jest uznawany za twórcę nowoczesnej literatury satyrycznej w Chinach. Lu Xun, oceniając utwory Sienkiewicza, stwierdzał, że nie ma w nich obraźliwych określeń, ale wszędzie widzi protest autora. W realistycznym opowiadaniu Lu Xuna *Przygoda Pana Q* zbudowano postać, która ma mnóstwo wad, ale autor, ironizując, chwalił Pana Q. Brat Lu Xuna Zhou Zuoren oświadczył kiedyś, że „Lu Xun był zachwycony przekładem *Szkiców węglem*”²⁰, a „technika ironiczna w *Przygodzie Pana Q* jest rzadko stosowana w literaturze chińskiej (...). O ile wiem, literacka technika *Przygody Pana Q* pochodzi z opowiadań zagranicznych, zwłaszcza Gogola i Sienkiewicza”²¹. Dodał jeszcze, że „Autor sam (czyli Lu Xun) zgadza się z moim poglądem. Tak jak w *Szkicach węglem*, gdzie nie ma ani

¹⁷ Lu Xun, *Korespondencje. Do Dong Yongshu*, w: Lu Xun, *Zbiór twórczości*, t. 12..., s. 212.

¹⁸ Li Jianhua, Sun Chen, *Lu Xun i Sienkiewicz*, „Chongqing Jiaoyu Xueyuan Xuebao” 2007, nr 2, s. 66.

¹⁹ Zhou Zuoren, *Postscriptum*, „Xin Qingnian” 1918, nr 4, s. 377.

²⁰ Zhou Qiming, *Młodość Lu Xuna. Lu Xun i krąg literacki dynastii Tsing. Pamiętniki Lu Xuna*, Pekin: Beijing Chubanshe, 1999, s. 846.

²¹ Zhou Qiming, *Młodość Lu Xuna. Aneks: O Przygodzie Pana Q. Pamiętniki Lu Xuna*, Pekin: Beijing Chubanshe, 1999, s. 876.

światła, ani powietrza, wszędzie tylko jest głupota i zło, a głupoty i zła jest tak dużo, że jest to aż śmieszne”²².

Po drugie, konstrukcja tekstu *Przygody Pana Q* była naśladowaniem *Szkieł węglem*. Opowiadanie to zawiera jedenaście rozdziałów i zakończenie; oprócz rozdziałów siódmego, ósmego i dziewiątego każdy rozdział nosi ironiczny podtytuł. Lu Xun podzielił *Przygodę Pana Q* na dziewięć części, pierwszy rozdział jest wstępem, a następne rozdziały także mają podtytuły ironiczne. Poza tym wszystkie podtytuły określają działanie głównego bohatera.

Ponadto główne wątki obu opowiadań toczą się na wsi, gdzie chłopcy byli ciemiężeni przez władców. Tutaj znowu widać, że Lu Xun wykorzystał ideę twórczości Sienkiewicza, czyli bunt najniższej klasy społecznej przeciw klasie posiadającej.

Reasumując, Henryk Sienkiewicz i jego twórczość wywarły istotny wpływ na literacką działalność Lu Xuna. Lu Xun w liście do żony napisał, że tworząc swe opowiadania, najczęściej naśladował Sienkiewicza²³. Warto zwrócić uwagę na to, że Lu Xun jako pierwszy w Chinach systematycznie badał literaturę polską i przybliżył Chińczykom najważniejszych polskich pisarzy i najsłynniejsze polskie utwory. Osiągnięcia Lu Xuna są na gruncie chińskim wyjątkowe, gdyż jako pierwszy nie tylko podkreślił specyficzną wartość artystyczną literatury polskiej w historii światowej literatury, ale także wyjaśnił znaczenie takich wartości dla ówczesnych Chińczyków.

LITERATURA POLSKA W TWÓRCZOŚCI CHIŃSKIEGO PISARZA – LU XUN

This article introduces Lu Xun, the most famous and important writer in modern China, first person who introduced Polish literature in many of his works. As a leader of New Culture Movement in China Lu Xun was interested in Polish writers like A. Mickiewicz, H. Sienkiewicz etc. He took Poland as a weak and small nation, which experienced tragic fate, and in his time China was in the same situation. So Lu Xun cooperated with his brothers and encouraged the other writers to translate a lot of Polish novelettes and poems. At the same time he wrote quite a few of essays about Polish literature. Lu Xun was so interested in Polish literature that Polish literature influenced on his literature works. On the one hand the thoughts of revenge in Lu Xun's works are related to Polish literature; on the other hand there are similarities between works of Lu Xun and H. Sienkiewicz.

Keywords: Lu Xun, Polish literature, promotion, reception, translation

Mgr Li Yinan – asystentka w Katedrze Języka Polskiego na Wydziale Języków i Kultur Europejskich Pekińskiego Uniwersytetu Języków Obcych oraz doktorantka w Katedrze Międzynarodowych Studiów Polskich Uniwersytetu Śląskiego. Pracę magisterską pisała na temat: *Klejnot kultury szlachty polskiej. Obyczaje szlacheckie i ich odbicie w utworach literackich*. Interesuje się kulturą polską i polską literaturą współczesną (zwłaszcza literaturą obyczajową) oraz recepcją literatury polskiej w Chinach.

²² Zhou Qiming, *Młodość Lu Xuna. Aneks...*, s. 886.

²³ Lu Xun, *Korespondencje 2(A)*, w: Lu Xun, *Zbiór twórczości*, t. 11..., s. 15.